

RHYNO, Art: Using open source systems for digital libraries

Westport, Conn.; London: Libraries Unlimited, 2004. 160 s. ISBN 1-59158-065-X.

Knihovny a open source software se potkaly už dávno. Teprve po nástupu internetové éry však došlo s prudkým rozvojem systémů digitálních knihoven i k intenzivnímu nasazování tohoto druhu softwaru v knihovnách. Art Rhyno tato dvě témata spojuje a přehlednou formou seznamuje čtenáře s problematikou budování a provozování systémů digitálních knihoven s využitím volně dostupného softwaru. Kniha je tematicky rozdělena do deseti samostatných kapitol, z nichž každá se zaměřuje na jinou část problematiky. V úvodu autor definuje volně dostupný software, zmiňuje hlavní modely jeho licencování a zdůrazňuje význam otevřenosti programového kódu pro jeho další vývoj komunitou uživatelů.

V první kapitole autor čtenáře seznamuje se základními pojmy, se kterými se operuje ve sféře digitálních knihoven. Zabývá se zde samozřejmě především standardem XML, od nějž přechází k pojmům metadata, Dublin Core, sémantický web, RDF a dalším. Neopomíná, byť jen okrajově, zmínit ani zápis formátu MARC do XML.

Druhá kapitola se zabývá komunikačními protokoly, přičemž podrobně rozebírá především nejpoužívanější z nich, protokol HTTP. Od něj se přesouvá k HTTP serveru Apache, a poté k protokolům OAI-PMH a Z39.50. Nepomíná ani pojmy jako SOAP, web services, RSS nebo SHIBBOLETH, jen letmo se však zmiňuje například o standardu SRW.

Třetí kapitola je zaměřena na samotnou tvorbu dokumentů. Autor se podrobněji zabývá grafickým systémem gimp a poskytuje i přehled dalších volně dostupných programů pro tvorbu a zpracování multimédií. Druhá část kapitoly je pak věnována XML editorům, od jejichž obecného přehledu autor přechází k systému Open Office.

Kapitola čtvrtá je pak zaměřena na XML transformace. Zabývá se standardy jako CSS, XSLT, XPATH a v neposlední řadě seznamuje čtenáře i se systémem Apache Cocoon, díky kterému je možno využít zmíněných standardů i k vytvoření jednoduché digitální knihovny.

V páté kapitole zaměřené na volně dostupné databázové systémy najde čtenář nejen přehled nejrozšířenějších volně dostupných databázových systémů, ale seznámí se i s principy relačních databází, se základy dotazovacího jazyka SQL a práce se systémem MySQL.

Šestá kapitola rozšiřuje přehled databázových systémů o objektové a XML databáze. Největší část kapitoly je věnována systému Zope včetně popisu instalace XML podpory pro něj, zmíněn je ale i systém Xindice, který je mimo jiné distribuován i jako součást systému Apache Cocoon.

V následující kapitole se již dostáváme k systémům vyvinutým v akademickém prostředí speciálně pro provoz digitálních knihoven. V krátkém přehledu jsou každému z pěti nejvýznamnějších systémů (mj. Fedora nebo Greenstone) věnovány jen dva odstavce, které vzhledem ke komplexnosti popisovaných systémů nemohou přinést více než jen jejich nejobecnější charakteristiku. Podobně malý prostor je v osmé kapitole věnován popisu skriptovacích jazyků. Po všeobecném úvodu následuje krátký přehled jazyků perl, php a python, po němž přichází na řadu překvapivě podrobné pojednání o regulárních výrazech, jejich významu a praktickému využití v jazyce perl.

Poměrně programátorsky zaměřená je i kapitola devátá, pojednávající o propojování systémů pomocí HTTP a XML, charakterizovány jsou zde proto mimo nejjednodušších postupů i standardy jako SOAP nebo Web Services. Kapitola končí příkladem využití systému Cocoon pro komunikaci s webovými službami Googlu.

Závěrečná kapitola se spíše než konkrétními systémy zabývá otázkami koncepčními. Seznamuje čtenáře s problematikou dlouhodobého uchovávání elektronických dokumentů, s referenčním modelem OAIS, s potřebou kvalitní přípravy projektu nebo s otázkami vyhodnocování odezvy uživatelů.

V knize je možno dobře vysledovat, které standardy, prostředky nebo systémy autor preferuje a sám používá. Z toho vyplývá i určitá nevyváženost knihy, která v některých případech zachází do značných detailů, aby jinde jen krátce zmínila poměrně složitou problematiku. To vychází pravděpodobně z autorových zkušeností a ve většině případů to lze akceptovat coby rychlé uvedení poučeného laika do dané oblasti. Přestože jsou jednotlivé kapitoly poměrně krátké, poskytuje kniha poměrně dobrý průřez problematikou digitálních knihoven. Svě si v ní najde relativně široká škála čtenářů z řad knihovníků nebo programátorů a rozhodně ji ocení i systémoví knihovníci velkých knihoven.

Knih je ukončena kromě podrobného rejstříku a poznámkového aparátu především rozsáhlým souborem odkazů, který je hodnotný i sám o sobě. Z těchto odkazů je namístě zmínit adresu autorova blogu (<http://librarycog.uwindsor.ca>), který lze považovat za vhodnou doplňkovou četbu k jeho knize.

Petr Žabička